

вестиційного забезпечення, екологізації й соціальної спрямованості, конкурентоспроможності аграрних формувань. Як свідчить досвід та практика діяльності, удосконалення корпоративного управління сприяє більш активному залученню фінансово-інвестиційних ресурсів і, відповідно, – зростанню довіри до корпоративних суб'єктів на національному та міжнародному рівні.

Внаслідок ефективної реалізації корпоративного управління корпорації мають більші можливості досягнути вищого рівня конкурентоспроможності на аграрних ринках. Це відбувається за рахунок отримання конкурентних переваг шляхом розробок та реалізації як корпоративної стратегії конкурентоспроможності в цілому, так і окремих її функціональних стратегій. Насамперед, йдеться про техніко-технологічні, виробничі (операційні або бізнес-процесів), ресурсокористування, фінансово-інвестиційні, інноваційні, маркетингові стратегії; стратегії екологізації, зростання людського капіталу, трудових ресурсів та продуктивності праці, розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Буряк П.Ю. Корпоративне управління: особливості розвитку в Україні / П.Ю. Буряк, Н.Б. Татарин // Фінанси підприємств. – №6. – 2006. – С. 114-120.
2. Давиденко Н.М. Фінансові аспекти корпоративного управління / Н.М. Давиденко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. – 2008. – № 4. – Т. 1. – С. 156-165.
3. Закон України “Про акціонерні товариства” // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, № 50-51, ст. 384.
4. Івасів І.Б. Корпоративне управління у фінансових інститутах у структурі глобального фінансового регулювання / І.Б. Івасів // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – 2011. – № 31. – С. 312-321.
5. Носова О.В. Система корпоративного управління в умовах інституціонально-риночної трансформації / О.В. Носова // Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований; под ред. А.А. Гриценко. – Харків: Форт, 2008. – С. 769-784.
6. Пікуль Н.Г. Актуальні питання розвитку корпоративного управління в Україні / Н.Г. Пікуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – 2012. – № 34. – С. 239-247.
7. Румянцев С.А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвиток / С.А. Румянцев. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 149 с.
8. Уманців Ю.М. Формування української моделі корпоративного управління / Ю.М. Уманців // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 3. – С. 10-13.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК 332.2 : 008.2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Лантух А.О., асистент

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто концептуальні підходи до організаційно-економічного забезпечення стратегії сталого розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання у цій галузі в контексті сучасних проблем. На основі дослідження запропоновано шляхи удосконалення механізму організаційно-економічного забезпечення стратегії сталого розвитку аграрних підприємств в напрямі забезпечення збалансованості економічних, екологічних та соціальних завдань їх функціонування.

Ключові слова: стратегія, концепція, сталий розвиток, аграрний сектор, підприємства, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. Сталий розвиток аграрного виробництва – проблема неординарна і суперечлива в умовах глобалізаційних процесів в економіці. Про такий розвиток можна говорити лише тоді, коли економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання, інші види суспільної діяльності відбуваються в межах, визначених здатністю агроекологічних систем до відновлення. Концептуальними засадами сталого розвитку передусім передбачається екологізація аграрної економіки, гуманізація, запровадження певної системи принципів підходів до питань суспільної діяльності. Все це зумовлює розробки комплексного підходу до формування концепції сталого розвитку аграрного виробництва та механізмів його організаційно-економічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організаційно-економічного забезпечення розвитку аграрного виробництва розкриті в працях таких відомих вчених: В. Амбросова [1], В. Андрійчука [2], З. Герасимчука [3], П. Макаренка [4], М. Маліка [5], П. Саблука [7], М. Хвесика [9], О. Шпикуляка [10] та інших. Проте в умовах подальших трансформацій в аграрному секторі економіки, зокрема в напрямі формування стратегії його сталого розвитку, концептуальні підходи до формування такої стратегії потребують поглибленого аналізу, зокрема щодо необхідності збалансування економічних, екологічних та соціальних проблем.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз концептуальних підходів до організаційно-економічного забезпечення стратегії сталого розвитку аграрного виробництва та суб'єктів господарювання у цій галузі в контексті сучасних проблем. На основі дослідження необхідно запропонувати шляхи удосконалення механізму організаційно-економічного забезпечення стратегії сталого розвитку аграрних підприємств в напрямі забезпечення збалансованості економічних, екологічних та соціальних завдань їх функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модель сталого, стійкого розвитку, як і будь-яка соціальна модель, є системою інтегрованих компонентів, їх суттєвих відносин і зв'язків, що відображають основний зміст процесів збалансованого соціально-економічного та екологічного розвитку. Згідно з визначенням сутності поняття сталий розвиток суспільства, воно спрямоване на задоволення потреб сучасного покоління без шкоди майбутнім генераціям людей. Вихідними умовами сталого розвитку можна визнати забезпечення:

- економічного розвитку, що підтримується на основі радикально-модифікованої ринкової системи;
- природно-екологічної стійкості на базі теорії біотичної регуляції навколишнього середовища;
- тісної міжнародної співпраці та кооперації для досягнення цілей стійкого розвитку;

- стійкого соціального розвитку на основі принципу справедливості;
- екологізації суспільної свідомості, що ґрунтується на використанні системи освіти та засобів масової інформації [6].

Як відомо, концепція (лат. *conceptio* – розуміння) – система поглядів, те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум. Концепція істотно відрізняється від теорії не тільки своєю незавершеністю, але й недостатньою верифікованістю. Очевидно, її можна вважати сурогатною формою теорії. Головне призначення концепції полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використовувати його для пояснення, пошуку закономірностей. Проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж. При цьому вона може й не витримати випробування практикою і бути знехтуваною. Особливо часто це відбувається на тих етапах розвитку науки, коли потреба у поясненні об'єктів зумовлює виникнення безлічі концептуальних підходів, які інтегрують знання і дають більш-менш коректні пояснення [8].

Концепція сталого розвитку, у вигляді визначення суті та основних принципів, сформувалась в основному в кінці 80-х років і в 1992 р. на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку визнана світовою спільнотою домінантною для розвитку на XXI століття. Для характеристики «сталого розвитку» (*sustainable development*) використано і найбільш часто застосовується визначення, сформульоване у 1987 р. Світовою комісією ООН з навколишнього середовища і розвитку (комісією Брундтланд, за прізвищем її голови), як – розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління, але не загрожує здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Однак було покладено лише початок дебатам щодо сталого розвитку – як щодо сутності концепції, так і суто технічних аспектів. Так, в Україні ведеться багато дискусій з приводу поєднання, здавалося б, не поєднаних термінів «сталий» і «розвиток». Згідно з енциклопедичним визначенням, розвиток – це незворотна, цілеспрямована, закономірна зміна системи. І хоча вже сам термін «розвиток» передбачає певну упорядкованість, у поєднанні з терміном «сталий» посилюється визначена цілеспрямованість, векторність змін системи, йдеться про конкретну модель розвитку. Будучи відносно новим, це словосполучення набуває широкого застосування.

На нашу думку, поняття «сталий розвиток» акцентує увагу не стільки на стабільності чи стійкості розвитку, як на згармонізованості розвитку за його основними складовими – соціальною, економічною, екологічною. Сталий розвиток означає збалансоване, зрівноважене (що не передає рівності показників) зростання як економічних, так і соціальних та екологічних параметрів постійними пропорційними (у раціональному співвідношенні до пропорційних) темпами, забезпечуючи загальний прогрес суспільства у всіх його сферах. Це важливо вияснити, тому що зміщення акцентів зі зростання на розвиток призвело до сприйняття сталого розвитку лише як «підтримуючого» розвитку, з фіксацією досягнутого рівня, навіть стабілізацією процесів. У Резолюції «План виконання рішень Світової зустрічі на найвищому рівні що-

до сталого розвитку» у Йоганнесбурзі в 2002 р. підкреслено необхідність інтеграції трьох компонентів сталого розвитку – економічного зростання, соціального прогресу і охорони навколишнього середовища як взаємодоповнюючих і взаємопідкріплюючих елементів. Сталий розвиток забезпечує зростання або, принаймні, підтримання благополуччя людства протягом тривалого часу.

Сьогодні можна ідентифікувати понад 50 визначень сталого розвитку. Сучасні визначення більш чітко виділяють три основні компоненти сталого розвитку: економічний, екологічний і соціальний, вказуючи на необхідність їх збалансованої, гармонійної реалізації, і лише за такої умови розвиток може підтримуватися протягом тривалого часу. Відтак в загальному плані сталий розвиток трактується як стабільний соціально-економічний розвиток, який не руйнує своєї природної основи і забезпечує неперервний прогрес суспільства. Таким чином, узагальненими основними засадами сталого розвитку є такі:

- справедливість щодо поколінь – основна ідея, яка витікає з визначення сталого розвитку комісії Брундтланд і означає моральне зобов'язання нинішнього покоління забезпечити щонайменше таку ж якість життя для майбутніх поколінь. Звідси витікає необхідність забезпечення справедливості між соціальними групами людей, які живуть нині, а також між країнами. До речі, щорічна доповідь про світовий розвиток, яка підводить підсумки та визначає основні засади подальшого розвитку, за 2006 р. має назву «Справедливість і розвиток»;

- збалансованість розвитку, з урахуванням економічних, соціальних і екологічних аспектів;

- довготривалість суспільного розвитку;

- процес потрійної суспільної інтеграції (Triple-T Social Integration Process): цілей, територій та часу.

Розкривають і доповнюють зміст поняття сталого розвитку наступні його трактування у сучасних дослідженнях:

- благодатна спіраль прогресу, за якого людський розвиток і економічне зростання взаємно сприяли б одне одному;

- гармонізація розвитку людства і навколишнього середовища;

- управління ризиками впливу людської діяльності на складні соціо- та екосистеми, що зв'язано зі значною невизначеністю наслідків, а отже необхідність збереження варіантів вибору;

- цілеспрямована самоорганізація суспільства;

- управління капіталом в інтересах збереження і примноження людських можливостей (з нещодавніх досліджень Світового банку). При цьому поняття «капітал» включає не лише фізичний, але й природний і людський капітал. Для сталого розвитку сума цих трьох видів капіталу щонайменше не повинна зменшуватися. Це, так звана, умова «слабкої сталості»; «сильна сталість» (розробник концепції англійський економіст Давід Перс) теж характеризується не зменшенням величини загального капіталу, але при умові, що певна частина природного капіталу – критичний природний капітал, який є

першоосновою існування людини, повинен бути збережений з року в рік, від покоління до покоління.

Проблемність визначення поняття «сталого розвитку», не кажучи вже про показники його вимірювання та особливо механізми забезпечення, зумовлена складністю об'єкта дослідження як інтегрованої системи, яка об'єднує три досить самодостатні системи (підсистеми) – економічну, соціальну і екологічну, зі своїм різноманіттям завдань у контексті сталого розвитку. Всі три підсистеми самі по собі є нестабільними – це по-перше. По-друге, навіть досягнення максимуму виконання цілей певної підсистеми не гарантує сталості, а забезпечення сталості окремо економічної, соціальної і екологічної підсистем не означає, як показує досвід, досягнення сталості суспільного розвитку. По-третє, слід визнати, що існує конкурентність між розвитком підсистем, і це об'єктивна обставина, оскільки всі вони функціонують і розвиваються за рахунок загальних ресурсів.

У контексті сталого суспільного розвитку об'єднуючим для всіх трьох сфер – економічної, соціальної, екологічної є те, що у центрі цього розвитку знаходиться людина, як зазначено у міжнародних документах. Природа ж людини представляє собою триєдину системну цілісність: біо – соціо – трудо. Отже, зміст суспільного розвитку полягає в розширенні свободи вибору людьми найбільш бажаного для них способу життя. Тому йдеться про щось значно більше, ніж просте зростання економіки. А саме – про зростання людських можливостей. Люди повинні насамперед мати можливість прожити довге і здорове життя, отримати необхідні їм знання і уміння, а також розпоряджатися доходом, достатнім для забезпечення гідного рівня їх життя. Це – основні засади концепції людського розвитку. При цьому мають значення показники якості людського життя, характеристиками якої є не лише матеріальний достаток, але й соціальні блага, зокрема можливість вибору стилю життя, робочого місця, доступності освіти, медичних послуг тощо та рівень злочинності, а також екологічні параметри – чистота повітря, питної води, сприятливі ландшафти тощо. Економічне зростання є одним з найважливіших засобів розширення доступної людям свободи вибору, як відзначено у Доповіді про людський розвиток. Разом з тим, повніше задоволення потреб людей у якісному харчуванні, а також освіті, зміцненні здоров'я набуває інвестиційного характеру, оскільки сприяє підвищенню продуктивності праці, а економічне зростання виявляється наслідком соціального розвитку, а не його передумовою.

Безумовно, збільшуючи багатство країни загалом, економічне зростання розширює потенційні можливості для боротьби з бідністю і розв'язання інших соціальних і екологічних проблем. На початку сприйняття концепції сталого розвитку зміщували акцент з економічного зростання на економічний розвиток, обґрунтовуючи це тим, що якщо економічне зростання передбачає збільшення рівня реального валового національного продукту або споживання на душу населення, то економічний розвиток визначає процес спрямований на досягнення також певних соціальних цілей, серед яких підвищення

рівня і доступності освіти, охорони здоров'я та загалом покращання якості життя людей, що зрештою призводить до прогресу.

Отже, важливою є якість економічного зростання. Безумовно, зростання може створювати нові проблеми і стреси для навколишнього середовища, оскільки збільшується потреба в природних ресурсах і одночасно відбувається накопичення шкідливих побічних продуктів економічної діяльності. У контексті сталого розвитку необхідне стратегічне зрушення від традиційно запізнаної реакції на неблагополучні соціально-екологічні явища – «не нашкодь» до підходу – «зроби добро», а також перехід на інноваційний шлях розвитку, який має за основу якісно інші чинники економічного зростання (якість, технології, систему управління), а відтак здатен забезпечити новітню якість економічного зростання.

Проблема формування механізмів економічного забезпечення сталого розвитку підприємств аграрної сфери національної економіки в контексті раціонального використання та відтворення природних ресурсів аграрної сфери займає важливе місце в сучасній економічній науці, при цьому складові механізми дають можливість ґрунтовніше зрозуміти сутність його функціонування.

Період системних суспільних перетворень в аграрному секторі української економіки має закласти підґрунтя для збалансованого комплексного розвитку окремих підприємств, галузей національного господарства та країни в цілому. Одне з головних місць у цьому процесі займає проблема формування стратегії сталого розвитку підприємств аграрної сфери вітчизняної економіки та механізмів забезпечення її реалізації. Головним інструментарієм реалізації такої стратегії є забезпечувальні механізми соціально-економічного зростання й екологічного розвитку.

Сучасні негативні тенденції і проблеми в розвитку аграрних підприємств, які загострились саме у трансформаційний період, зокрема поглиблення економічних, соціальних, демографічних, екологічних диспропорцій, потребують комплексного дослідження і вирішення для забезпечення збалансованого розвитку на основі довгострокового зростання при узгодженні загальнодержавних та підприємницьких інтересів.

За сучасних умов пріоритетними стають якісні характеристики виробництва, в першу чергу, – рівень взаємозалежності економічної динаміки, соціального та екологічного поступу, яка відображає політику сталого розвитку підприємства. Системне формування засад довгострокового економічного зростання аграрних підприємств та нової якості життя в Україні вимагає поглибленої теоретичної розробки сучасних концептуальних підходів та механізмів, які дадуть змогу практично реалізувати стратегію їх сталого розвитку, що є провідною для загальнонаціональної економічної стратегії.

Висновки. Таким чином, для того, щоб економічний розвиток був сталим, важливо реалізувати одночасно також цілі соціальної та екологічної систем. Останні створюють певні рамки, умови й передумови для пошуку найбільш доцільних і раціональних економічних рішень з метою досягнення суспільного прогресу. При цьому, соціальні і екологічні параметри підвищують

добробут людей як опосередковано, завдяки своєму вкладу у виробництво і матеріальний добробут, так і безпосередньо – через саме своє існування, забезпечуючи соціальний і екологічний комфорт проживання. Ігнорування цілей однієї з систем може поставити під загрозу не лише економічне зростання, а й весь подальший розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. Амбросов В.Я. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 14–19.
2. Андрійчук В. Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В.Г. Андрійчук, М.В. Зубець, В.В. Юрчишин. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
3. Герасимчук З.В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / Герасимчук З.В., Поліщук В.Г. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
4. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки / П.М. Макаренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.
5. Малік М.Й. Державне регулювання аграрного сектору економіки в дослідженнях вітчизняних вчених / М.Й. Малік, Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 153-158.
6. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
7. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
8. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – С.38.
9. Хвесик М. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України / М. Хвесик, І. Бистряков // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 4-12.
10. Шпикуляк О. Г. Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку : монографія / Шпикуляк О. Г. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 74 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В. І.

УДК 657.2.016

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Левченко З.М., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

З метою уніфікації методичних підходів до формування облікової політики аграрних підприємств вивчені методичні підходи щодо розробки розпорядчого документа з облікової політики відносно обліку основних засобів та проведений аналіз їх застосування в практиці облікової роботи. Досліджений порядок формування облікової політики щодо основних засобів аграрних підприємств. Обґрунтовані та запропоновані елементи облікової політики щодо обліку основних засобів аграрних підприємств з урахуванням галузевих особливостей, систем оподаткування, набутої практики обліку.

Ключові слова: *облікова політика, основні засоби, амортизація, строк корисного використання, вартісні ознаки, переоцінка основних засобів.*